

"לְבַנְיָנָה שֶׁל תּוֹרָה" – חֵלֶק קס"ה

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי רה"י הרב ברוך וידר שליט"א
עיקר העבודה – השלמת הכלל

בשם כל ישראל

מתאהב על ידך..

בדברי אליהם פתחתי בשאלה ששאל אותי בן קיבוץ כאשר שרתנו יחד בקורס מט"קים לפני שנים רבות. הדבר היה בשבת שעסקה בישיבות ההסדר. הוא שאל אותי אז: "מדוע אתה משרת פחות כדי ללמוד תורה? גם אני רוצה לשרת פחות כדי ללמוד שייקספיר!". שאלה זו שהייתה אז שאלת יחיד הפכה כיום לשאלה שכל מדינת ישראל דנה בה, השאלה על קיום ישיבות ההסדר.

אמרתי להם שבישיבה מאות בחורי חמד עוסקים בתורה מהבוקר ועד שעות מאוחרות של הלילה בלא שומר ובלא שוטר, אלא מתוך הכרת ערך לימוד התורה כעיסוק בערכי הרוח של עם ישראל – שהם נשמת האומה, ובחיזוק הכח הרוחני של עם ישראל. אנו לא עושים את זה בשביל עצמנו, וממילא השאלה על שייקספיר אינה קיימת. אין אנו לומדים משום שאנו רוצים להרחיב את האופקים שלנו אלא מתוך אמונה ברורה שהלימוד הזה הוא ערך מרכזי ברוח האומה, ורוח זו היא שמעמידה ומקיימת את עם ישראל. אני יודע שהדברים פתחו את הלבבות שם, וגם אנו בבית המדרש פנימה צריכים להעמיק בקרבנו את ההרגשה הזו. מתוך הדיון שסביבנו בזמן האחרון אני מתעורר לכך שבנקודה זו אנו צריכים להתעצם. לא להתעסק במה שאומרים אלא להיות שלמים בתורתנו, ללמוד ולהאמין שכל לומד תורה בעם ישראל בכל מקום בו הוא לומד, גם אם אינו פועל ברגע זה ישירות

כמה מפעים היה לראות אתמול בסדר צהריים כמאה בחורים בני התיכון הריאלי בחיפה הנחשב לתיכון אליטיסטי מאוד, אשר באו הנה לטעום טעמה של ישיבה, טעמה של תורה. הם יצאו מהישיבה בהרגשה חיובית שנתנה להם המון, וגם עם שמחה גדולה. הם באו להכיר אבל ע"י המפגש הזה נפתחו הלבבות והנקודה היהודית הפנימית התעוררה. בע"ה גם היום יגיעו הנה כמאה בחורים נוספים, ונקווה שבע"ה מתוך המפגשים האלה יתגדל שם ה' בעולם והתורה תהיה מתאהבת יותר בעם ישראל. ישר כוח גדול לעושים במלאכה!

בליקוטים המובאים בסוף ספר אורות התשובה¹ יש קטע נפלא בו מדבר הרב זצ"ל על ארבעה פרקים הנצרכים לחינוך הדור שהתרחק מתורה כדי שיתקרב על ידם אל הקודש.

ארבעת השלבים הם: (א) כבוד הדת – לכבד את התורה. (ב) חיבת הדת – לאהוב את התורה. אחרי שמכבדים אפשר להתחיל גם לאהוב. (ג) הכרת הדת – לימוד. (ד) קיום הדת. הלוואי שנשיג כאן ביומיים האלו את השלב הראשון, לגרום למאתיים בחורים ומחנכיהם כבוד הדת, כבוד התורה, ואולי בס"ד ניגע גם בשלב השני, חיבת התורה.

¹ תוספות תשובה פסקה ח (מובא במהדורת אור-עציון)

מספיקין בידו לעשות תשובה". על הראשון אומרת המשנה "זכות הרבים תלוי בו", ועל השני חלילה "חטא הרבים תלוי בו".

זו אחריות עצומה, זו דרישה אלוקית גדולה מכל אחד ואחד מאיתנו, ובפרט בימים הללו. אם חלילה מישהו לא קם בבוקר לתפילת שחרית וממשיך לישון, ייתכן שהוא גורם גם לבן החדר שלו או לבן שיעור צעיר ממנו לא לקום ועלול חלילה להיות חוטא ומחטיא את הרבים. בדרך כלל אנו מדברים על דרך החיוב, אבל חלילה אם יש דבר כזה זו פגיעה בכלל וזהו רק משל ודוגמא לעוד דברים רבים השייכים לחיים שלנו. כמובן מדה טובה מרובה פי

כמה וכמה ממדת פורענות⁴ ומי שנמצא בסדרי הישיבה ולומד הוא מחזק את חבריו וזכות הרבים תלויה בו, ובמיוחד בעת הזו כאשר ב"ה חברינו מתגייסים וזכינו שרבים הם, לכן בודאי הדרישה גדולה יותר מכל אחד ואחד מאיתנו.

כמשל הייתי אומר שצריך להרגיש כמו פלוגת חיילים שכבשה יעד וכעת נדרשות שתי מחלקות ללכת ולכבוש יעד אחר, ונשארו חיילים מועטים להחזיק את היעד הראשון. הרי שהמשימה הרובצת כעת לפתחם גדולה מאוד שלא לאבד חלילה את מה שכבשה הפלוגה כולה.

בקירוב רחוקים או בשירות צבאי אלא יושב ולומד, הוא פועל ומשרת את עם ישראל.

השפעת הפרט על הכלל

עוד אמרתי להם שבחינוך שלנו משרתים את עם ישראל כל חיינו, מתוך המבט התורני והכללי שאנו מקבלים בשנות הישיבה. בנקודה זו רציתי להעמיק היום.

בחור או אברך שלומד בישיבה שלנו או בכל ישיבה אחרת צריך להרגיש את משא הכלל על כתפיו. כאשר חלילה אחד מבני בית המדרש אינו מגיע לשחרית בישיבה משום שהוא לא

התעורר בזמן או שאינו מגיע לסדר הלימוד או מקדים או מאחר ביציאה וחזרה לשבת כיבוד הורים – אם זה באונס, "שְׁמֵר פְּתָאִים ה'",² אבל אם אין זה באונס לא בעצמו לבד הוא פוגע אלא הוא מחליש את הישיבה, את הכלל. זו אחריות גדולה ואני חושב שגם בשמים אנו נדרשים על הדבר הזה. בניין רוחני נכון של אדם הוא מתוך מחשבה של אחריות על הכלל, זה מה שאנו מסבירים לאורחינו ועל אחת כמה וכמה שאנו צריכים לבאר את הדבר לעצמנו.

כך מלמדת אותנו המשנה בפרקי אבות: "כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו",³ וחלילה "כל המחטיא את הרבים אין

**"על כן עיקר העבודה
הרוממה היא להשלים את
הכלל ולזכותו ולהיטיב לו,
ומי ששם את העבודה
הזאת נר לנתיבתו תמיד
הוא באמת מתעלה
לקדושה..."**

⁴ עיין יומא עו.

² תהלים קטז ו
³ אבות ה יח

חינכני מו"ר הרב יעקב כץ שליט"א יבדל"א שחזר וחוזר ומשנן באוזנינו את הערכים בהם צריכים להאמין עשרות פעמים, וכך הם נכנסים ללבבות. הרי כולנו רוצים לקבל אלא שלפעמים קשה לנו, אבל ר' עקיבא⁷ לימד אותנו שאפילו "אֲבָנִים שֶׁחָקוּ מֵיִם"⁸, טיפות של מים שוחקות אבן, ובודאי שבלב טוב הדברים נכנסים ומתיישבים יותר ויותר מתוך רצון טוב.

ביתר עומק לימדנו הרב זצ"ל בעולת ראי"ה, בהסבירו את דברי הגמרא⁹ שכל דבר שבקדושה לא יהא אלא בעשרה אבל יחיד אינו אומר קדושה:

"וכל זמן שיחשוב האדם רק להשלים את עצמו, אפילו בשלמות רוחנית אין זה בכלל קדושה"¹⁰.

אדם חושב על ההתקדמות הרוחנית של עצמו, הוא רוצה לקום יותר מוקדם וללמוד יותר מאוחר בלילה ומחמת זה ייפגע הכלל חלילה, זו לא קדושה. אפשר להתפלל ביחיד, אבל אי אפשר להגיד "אמן יהא שמיה רבא", זו אינה קדושה.

"...התשוקה להשלמת עצמו שהיא נמשכת גם כן מאהבת עצמו הפרטית".

גם זה טוב אבל זה חיסרון מול ערך הקדושה הכללי.

"על כן עיקר העבודה הרוממה היא להשלים את הכלל ולזכותו ולהיטיב לו, ומי ששם את העבודה הזאת נר לנתיבתו תמיד הוא באמת מתעלה

האחריות כעת על כל אחד ואחד היא גדולה מאוד, כל אחד ואחד נושא על כתפיו את משא ישיבות ההסדר. מי שמוגדר בדור שלנו כבן ישיבה בכלל וכבן ישיבת הסדר בפרט נושא על כתפיו אחריות אדירה, לכן אם נקבעה שבת כיבוד הורים בלתי אפשרי לעזוב את בית המדרש לפני סוף סדר שני, זה לא תקין ועלול חלילה להיות חוטא ומחטיא אחרים. אחי ורעי! אולי הדברים קשים אבל זה המצב בו אנו נמצאים כיום וחשוב שנבין זאת. באותו אופן צריך לעשות את כל המאמצים לחזור ביום ראשון לקראת סוף סדר ראשון לשיעור שיתקיים בע"ה, בראש ובראשונה מצד האמת המוסרית ומצד סדרי הישיבה, וגם חלילה חלילה שלא יתחלל שם שמים אם תהיה ביקורת.

מעלת הקדושה – רק בכלל

כולם יודעים על הסערות המתחוללות בחוץ. בתקופה זו במיוחד – קידוש השם הוא הדבר הגדול ביותר, ולהיפך חילול השם הוא הדבר החמור ביותר, כפי שרואים במסכת יומא⁵. גם לולא היה חילול השם בדבר, יש לנו אחריות לה אנו נדרשים מול מדינת ישראל.

פעמים רבות אני חוזר על הדברים האלה של אחריות הפרט על הכלל, ואני מאמין שזה חודר יותר ויותר. כך היא דרכו של חינוך, כך לימדנו המסילת ישרים⁶ האומר שיש לחזור על הדברים הידועים, כך חינכני מו"ר הרצי"ה זצ"ל שהיה חוזר עשרות פעמים ובאותה לשון כמעט על הערכים שהאמין שצריך לחנך ולהחדיר אותם בתלמידיו, וכך

⁷ אבות דרבי נתן פרק ו

⁸ איוב יד יט

⁹ ברכות כא :

¹⁰ חלק א עמ' רעא עין איה ברכות פרק ג פסקה מ

⁵ ע"י יומא פו.

⁶ בהקדמה

סדר הלימוד העצמי באמונה ומוסר ללמוד נפש החיים שער ד'. כולנו צריכים היום תשובה בעניין היחס לתורה ומכאן תצא הוראה לכל ישראל גם לאלו שאינם יודעים עדיין מהי תורה. נתחזק כולנו בלימוד שער ד' וכל מי שירצה יוכל לקבל ספר כדי לחזק את המחוייבות ללימוד הזה.

הדבר השני שייך לחיזוק קדושת בית המדרש. ב"ה כבר עשרות זכו בתא מחוץ לבית המדרש כדי להפקיד בו את מכשיריהם ולהכנס לבית המדרש ללא שעבוד לשום דבר מלבד התורה ורבש"ע, נקי יהיה לאלוקיו. זה לא קל, אבל ודאי אפשר. מי שעושה כך יש לו את הזכות של זוכה ומזכה את הרבים.

המערכה כעת היא על התקדמותו הרוחנית של עם ישראל ועל כבוד שמים, ומה שנדרש בעת הזאת הוא שהקב"ה יעזרנו על דבר כבוד שמו. בע"ה אנו מחזקים אחרים איתנו ונתחזק יותר למען עמו למען תורתו ולמען שמו יתברך.

לקדושה, כיוון שאין מגמתו לאהבת עצמו. אבל היחיד כשהוא לעצמו אי אפשר שיתעלה לקדושה לולא ההתרוממות למעלת הקדושה שע"י הרבים לטובתם ולזכותם".

מי לא רוצה להגיע למדרגה הזאת של קדושה?

התוצאה ההלכתית המעשית של הדברים היא הצורך במניין לאמירת 'קדושה' וכדומה, שהיחיד אינו יכול לאמרם.

לעומת זאת עשרה "הוא התחלת ציור הרבים בכללות", זהו כבר ציבור. למעלה בקודש בית כנסת שיש בו רבים, למעלה בקודש ישיבה שהיא גם בית כנסת וגם בית מדרש. ראיתי לאחרונה שנכתב על גדולת מעלתו של הלומד במקום של לימוד תורה אל מול הר בית ה', ואם כן אנו זוכים לעלות עוד למעלה בקודש. למעלה בקודש היא עבודה שקשורה בכלל ישראל, ולמעלה למעלה בקודש, ואשרי הזוכה לכך, שכל עבודתו היא למען ה' יתברך, כמבואר במעלת החסידות במסילת ישרים.¹¹

אהובי! אנו נדרשים בימים האלה למעלות הללו. זה החינוך שלנו, חינוך ללקיחת אחריות כללית, אחריות ישיבתית ואחריות כלל ישראלית. אני בטוח שנלך ונוסיף במדת הקדושה, ובע"ה נקדש שם שמים.

אוסף שתי נקודות מעשיות בעניין זה. דברנו השבוע על התחזקות בלימוד נפש החיים, וזה ייכנס בע"ה. ראוי מאוד שכל אחד יקח על עצמו להצטרף ללימוד הנפלא הזה, ומה טוב אם נתכנס בשעה שש בזמן

